
LA PSICOLOGIA EN LA SEVA PERSPECTIVA TEÒRICA

Josep Roca, Doctor en Psicologia i Professor de IINEF de Barcelona

En general la idea que crec que avui s'està afirmant és que la seva concepció de l'home és extremadament útil, potser perquè tots nosaltres hem tingut una formació "intelectualoide", és a dir, una formació que ell ha criticat per ser excessivament centrada en la paraula i poc en el moviment. De totes maneres, el tema meu tractarà, o diríem s'ha centrat, en el tema de la psicologia i en general en el tema de les ciències socials, però fent referència específicament a la psicologia. Per això he fet un pla d'exposició en tres punts. El primer és una valoració dels continguts psicològics del treball de Cagi-

gal. El segon és la filosofia de la ciència aplicada a l'activitat física i a l'esport en allò que jo crec que és rellevant de cara a la psicologia. I el tercer punt és comentar una mica des de la perspectiva d'un psicòleg la dimensió aplicada del seu pensament.

Un primer aspecte d'aquesta valoració és que tenia formació. Això és sempre d'agrair. De vegades, llegeixes textos referents a la psicologia, i notes que hi ha poca informació. Jo a tots els textos que he llegit de Cagigal hi ha informació. És a dir, tenia coneixement d'articles i de treballs rellevants en el camp de les coses que tocava i aquest aspecte em sembla molt destacable.

El tema que vull valorar és la seva ubicació, o situació en les tendències psicològiques.

La psicologia és una disciplina realment jove. Això ho sap tothom i en definitiva està en joc doncs la concepció de l'home, i s'està construint molt poc a poc amb moltes, diríem, traves, és a dir, impostos que es paguen a la cultura, a la forma d'entendre l'home que hem heretat de les societats anteriors. L'any 66 a *Deporte, Pedagogia, y*

1977, una improvisada cursa de braus a El Escorial, Madrid

**Entre 1963 i 1966 fou Subdelegat Nacional d'EF
de la Delegació Nacional d'Educació
Física i Esports, càrrec del qual va dimitir**

Humanidad, diu que hi ha dues importants concepcions de la psicologia: la concepció que ell anomena centralista, i la concepció periferalistes, es refereix a les teories que basen l'explicació de la conducta humana en base a l'individu, a la pròpia dinàmica interna de l'individu i en base a l'estimulació, les influències que li venen de l'exterior.

Tendència a la concepció centralista

Cita autors de l'àmbit alemany que ell coneixia i probablement hi ha una influència alemanya clara en aquesta adopció o en posar-se al costat d'una tendència psicològica: la tendència que en diríem centralista.

Per altra banda, ficava en el corrent periferalista tres autors, Sechenov, Paulov i, evidentment, Watson, John Watson, el pare del conductisme. El que ell fa és dir que hi ha aquests dos grans corrents; posa sobre la taula una cosa com és l'antagonisme entre dues visions generals: les que són més aviat diríem innatistes, tomistes, enfront de les aprenentistes i atomistes. És a dir, les visions d'explicar la conducta humana des de dins cap a fora o des de fora cap a dins. Ell, cal dir-ho, en general es decanta per les primeres posicions, és a dir, per les centralistes i jo entenc que és així perquè està en unes posicions properes a la filosofia racionalista alemanya i en contra de la filosofia empirista anglesa. Crec que aquí es nota molt la seva formació. Per altra banda i ampliant aquesta visió de Cagigal des de la perspectiva psicològica, ell parla molt, sobretot al començament, de psicoanàlisi. També estava informat de la psicoanàlisi; és evident que havia llegit Freud: hi ha un moment en què parla fins i tot de les psicologies de masses amb una clara referència als treballs de S. Freud i també coneixia evidentment Young, Adler, Fromm i en general tot el que és el corrent psicoanalític. Era una persona que la coneixia i la fa servir fins i tot en un moment; ell no ho diu així. Em va fer molta gràcia la interpretació que fa d'allo que passa als estadis: l'estadi és el "divan", el sofà del psicoanalista i l'esport fa sortir a la societat tots els seus conflictes, les seves frustracions.

Em va impressionar alguna frase quan parlava de Watson, el fundador del conductisme. D'aquest corrent important en psicologia diu: Watson, "*sus seguidores i sus derivados*". Notem com la paraula "*derivado*" no té la categoria de seguidor sinó que té una altra connotació que no he entès, és una mica despectiva. Això no obstant, ell estava tan informat d'una cosa com de l'altra. Per exemple, la seva informació sobre agressió, sobre els treballs de Dolard y Miller sobre la conducta agressiva, és bona i en general ell intenta fer una síntesi, intenta trobar de les dues visions allò que li sembla més interessant.

Per últim volia comentar en aquesta valoració psicològica

ca el tema de la psicologia evolutiva. En psicologia evolutiva també hi ha aquesta tendència: hi ha gent que pensa, o té un concepte de la maduració de la persona n base a forces interiors, difícils de detectar. Hi ha gent que pensa que l'evolució de l'individu depèn de l'estimulació. En aquest cas ell també es posava al costat dels primers, és a dir, al costat dels que tenen una concepció madurativa de l'home. Cita Gessel i coneix Piaget, que són dos autors que podríem qualificar com a maduratiu, i en aquest sentit, ell utilitzava tota la idea d'estadis que vénen donats per la pròpia evolució de l'individu; i els estadis són la condició de la pedagogia. Evidentment en això, els psicòlegs no hi estem pas tots d'acord i bé, jo tinc les meves opinions sobre el tema, però en tot cas, volia constatar aquesta tendència, aquesta idea de Cagigal dels continguts principals psicològics. Però voldria constatar que en general no es mostra taxatiu. A mí això em sembla molt i molt important. Valora els treballs i

Acte de constitució del premi científic
AIESEP Joan Antoni Samaranch, Madrid, 1977

valora les posicions contrastades... i intenta fer una síntesi. Ell intentava fer una síntesi, de cara a la pràctica sobretot. S'oblidava dels problemes teòrics quan volia que aquestes coses s'apliquessin a la pràctica i això, em sembla fonamental. Em sembla fonamental de cara al segon punt que volia comentar: la crítica a l'experimentalisme.

Cagigal, els experiments, se'ls mirava amb una mica de por. Sobretot els experiments dels psicòlegs que volien reduir-ho tot a qüestions d'estímul, respostes i quantificació. En aquest sentit ell és molt anti-reduccionista, contrari a les tendències psicològiques que intenten explicar el comportament una mica al so dels aparells i d'algunes mesures establertes. I diu: *"La realidad es mucho más ancha y profunda que todo aquello que es capaz de ser medido, sobre todo cuando esa realidad es el hombre. De siempre hay algo más allá de la fisis, algo metafísico, inconcretable y definitivo, lo cual nunca debe ser olvidado"*.

Això ho diu l'any 76. Cagigal considera la psicologia experimental, l'interessa, però li feia por pel fet de ser excessivament experimentalista. Creia que d'alguna manera s'havia de passar de l'experimentació a unes idees més generals d'allò que és la conducta humana que només podria donar, per exemple, la filosofia. I fins i tot, Cagigal a mí em dona l'impressió, quan critica l'experimentalisme, l'any 76 sobretot, que d'alguna manera ell buscava, no els perquè de les coses sinó els perquè dels perquè. No sé si estarem tots d'acord.

Cagigal era una persona que volia explicar moltes més coses que les que potser poden explicar les ciències. En alguna ocasió he tingut aquesta sensació i en aspectes concrets de la psicologia.

El segon punt que volia tocar és el tema de filosofia de la ciència aplicada a la física de l'esport. Perquè jo crec que aquest és un tema important, sobretot de cara als psicòlegs i altres professionals que estem treballant en aquesta casa i que som professors del pla d'estudis d'aquest institut. Crec que això és una de les coses importants de Cagigal, la seva filosofia de la ciència, perquè ens ha orientat, ens ha donat camins per a la gent que treballem aquí i venim d'altres camps. Em va fer l'honor de citar un treball meu, la tesi doctoral, i ell plantejava que en lloc de psicologia aplicada a l'activitat física jo feia ciència de moviment. L'afirmació m'ha sorprès i m'ha fet pensar, i sobre això volia reflexionar una mica.

Ampliar la concepció de l'home

Per a mi, la idea fonamental de Cagigal és que amplia la concepció actual de l'home. La formació de l'home ha estat sempre de cara a la intel·ligència, la paraula, i tot allò que ha estat memorització, coneixements i formació ha

estat molt avaluat, i en canvi, l'individu des d'una perspectiva més física, no ha estat mai avaluat. Té dues expressions per a reflectir això que són molt maques: una frase de l'any 80 que diu: *"La mano es tan inteligente como la palabra"*. Aquesta frase resumeix molt bé el que intenta dir quan diu que l'home no és només un psiquisme sinó que també es fisis. Diu una altra frase que també m'agrada molt: *"Uno de los grandes perdedores del alejamiento de la naturaleza ha sido el movimiento"*. Crec que ell era conscient que calia una dimensió nova de l'home, que calia ampliar-la i això ha estat una aportació que a mi m'ha interessat molt. Sobretot perquè ens hem adonat que l'evolució motora de l'individu és l'evolució intel·lectual i que no es poden deslligar aquestes dues coses. Per tant, aquesta contribució de Cagigal de posar l'home en una dimensió una mica més ampla em sembla importantíssima, sobretot perquè en coses tan concretes com la carrera de psicologia, tot el que és conducta perceptiva i motora objectivament està menys valorat. És molt més important la psicologia de la intel·ligència, del llenguatge, la psicopatologia, psicologia clínica. Tot excepte la psicologia que tracta de fenòmens com ara la conducta perceptivo-motora.

Per altra banda, la segona idea ha estat la idea d'interdisciplinarietat (ja apuntada aquí). És molt reconfortant veure que Cagigal ha parlat d'una cosa que ens sembla fonamental: és necessari un enfocament pluridisciplinari de l'activitat física. I això encara és més important per nosaltres: que cap disciplina, ni la psicologia, no pot donar explicació de totes les coses. Els psicòlegs, podem explicar un nivell de fenòmens, però hem d'estar al costat de gent que treballa en altres nivells, com ara els fisiòlegs, biomecànics...

Crec que Cagigal aquesta idea de la interdisciplinarietat la té des del començament, des del primer llibre fins al final. L'última xerrada amb ell, el novembre, del 23 al 25, és de l'interdisciplinarietat. Enfocament pluridisciplinari o interdisciplinari sincrònic quan parla de ciències com ara biomecànica, fisiologia, psicologia, per tractar un fenomen com és l'aprenentatge motor que s'ha de fer des de totes les perspectives per a una comprensió total. Enfocament pluridisciplinari diacrònic perquè ell parla del que serien les ciències com la etologia, com a anàlisi dels fenòmens en l'escala filogenètica, l'etnologia i l'antropologia sobretot. Aquesta idea d'interdisciplinarietat em sembla molt interessant personalment i també per a l'Institut i per al pla d'estudis i tota la gent que treballa en l'activitat física i l'esport.

L'últim punt és la dimensió aplicada del seu pensament. Crec que aspirava a contrarestar una pedagogia excessivament centrada en la psique i al començament de l'any

L'arqueologia fou també una de les seves aficions. Tulsa, Mèxic, 1978

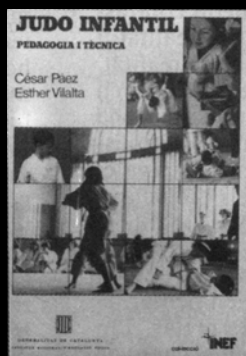
66 parla de "fisiopedagogia". En aquest sentit, ell reclamava psicòlegs amb més informació per poder educar millor en aquest camp i es va centrar en psicologia evolutiva perquè era el que hi havia més, però evidentment també en demanava en els camps com l'aprenentatge motor... En el camp concret de l'esport, parlant del psicòleg esportiu deia que en lloc de fer "una psicologia del deporte para el hombre" el que s'estava fent moltes vegades era "psicología para el deporte" només, i Cagigal deia que el que s'havia de fer era l'esport com a un mitjà d'educació i que l'últim fi del treball i fins i tot del treball psicològic amb l'esport, fos l'home que practica l'esport, que no es quedessin només amb el psicòleg que ajuda la gent a fer una millor competició que seria la "psicologia para el deporte". Aquesta idea no l'ha variada amb els anys. Jo l'he trobada en tots els escrits quan parla de psicologia de l'esport. Diria que hi havia un refús de les "ciències que no tinguessin en compte l'home en definiti-

va. Tot això em porta a una conclusió: Cagigal era un humanista. Jo diria que fins i tot era un seguidor de la filosofia personalista; l'interessava la persona en tota la seva dimensió i volia fer-nos partíceps d'aquesta idea. D'altra banda, entenia que l'esport podia ser profilàctic i que podia ser terapèutic, coses que no s'han treballat massa. Per exemple, en l'última reunió amb psicòlegs de la facultat es va parlar de si s'havia treballat amb l'esport com a teràpia, com a mitjà terapèutic en problemes com la neurosi...

Per acabar voldria dir, utilitzant la frase d'un psicòleg que ell no hi estaria d'acord pel fet que és excessivament periferalista, que per a mi Cagigal el que volia era crear unes millors condicions de vida per als ciutadans. Aquesta idea és de Paulov, crec que és una mica la seva gran idea, crear unes millors condicions de vida per als ciutadans, i això es palpa al llarg de tots els seus escrits.

PUBLICACIONES INEF

Pel perfeccionament tècnic, didàctic i teòric dels professionals de l'activitat física.

Desenvolupament motor i psicologia. Josep Roca. P.V.P. 650 ptes.: Els plantejaments de la psicologia evolutiva aplicats al desenvolupament motor dispen la falsa oposició entre aprenentatge i maduració. El desenvolupament motor es concibeix així com a desenvolupament psicològic i, en la mesura que això és així, es constitueix com l'evolució històrica individual de les funcions interactives que sorgeixen de la relació organisme ambient.

Judo Infantil: pedagogia i tècnica. César Páez. P.V.P. 700 ptes.: La pedagogia del judo planteja problemes diversos que *Judo Infantil* delimita i solventa, explicant els continuts teòrics bàsics. Suggerix instruments tècnics, objectius pedagògics, sistemes de motivació i una adient planificació didàctica.

Temps de reacció i esport. Josep Roca. P.V.P. 625 ptes.: monografia dedicada als fenòmens perceptius i motrius en els quals la velocitat és un aspecte crític. pot ésser d'interès tant pels estudiants de psicologia - per la seva exposició de conceptes bàsics, metodològics i models teòrics com també pels professionals en l'àmbit de l'esport (entrenadors, llicenciats en educació física, etc.) L'esperança de contribuir a una més estreta col·laboració entre ambdós grups de professionals ha estat el motor principal d'aquest treball.

Elements de fisiologia aplicada a l'exercici físic. Joan Ramon Barbany. P.V.P. 625 ptes.: manual de clar i senzill plantejament didàctic, que parteix dels coneixements bàsics. Descriu els mecanismes fisiològics reponsables del moviment i els processos d'adaptació de l'organisme a l'esforç físic.

Distribueix: ARC DE BARÀ, Lluï, 10-14, 08005 Barcelona.